

... ..

Sundmata pruut

Sundmata

Sale ja tähtjas jutustus igale naisterahvale.

Kirjutanud
Bea külamees.

Trükitud M. Tõnissoni kulusi.

Sāja 26-13 Maret 1913
Tallinn

A 15942.

Ed 2894

Tundmata pruut

Sale ja tähtjas jutustus igale naisterahwale.

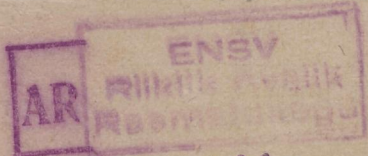
Rirjutanud
Bea külamees.

Trükitud M. Lõnisoni kuluga.

Дозволено цензурою. — Юрьевъ, 4-го Февраля 1895 г.

Ar 895
Tundmata

123 393 x

Tundmata pruut.

Piimontis, ühe kõrge mäe jalal on kaunis walitsuskond õitsewa linnade ja hulga ilusa küla-
dega. Selle maatoha esimest markgrahwi nime-
tati Walthेरiks. Ta oli ilusa kehaga, auusa
kõrbedega ja targa mõistusega mees. Aga tema
ihaldus oli niitwaga jahipidamise ja linnupüü-
mise poole pöördud, et ta muud selle juures
unustas ja maa walitsemisest ennast täieste
eemalle hoidis. Nõnda ei olnud temal ka himu
abielusse heitmiseks, mitte et mõni tõutus teda
sellest tagasi oleks hoidnud, waid kiidetud waba-
dus, prii elu ja isewalitsuse armastus ei last-
nud teda abielulise ühenduse peale mõelda. Kui
sellepärast head sõbrad temale ta kihlamisest kõne-
lesiwad, siis kostis ta: „Mina ei wõi oma
priiust mitte ära müia ega naist kaaswalitsejaks
teha. Niikaua, kui ma üksikpõlwes olen, teen
ma mis tahan: kui ma aga abielusse olen heit-
nud, siis pian tegema, mis naine tahab. Kui
ma seda ei tee, siis on alaline riid ja tüli
majas!“ See markgrahwi põhjusmõte pahandas

tema alamaid, kes hea meelega oleksivad näinud, et nende walitseja õnnelikku abielusse oleks astunud ja oma warandusele pärandajaid järele jätnud. Grahwilonna tähtsamad mehed pidasivad sellepärast nõuu, tudas nad seda asja joonde seadma ja oma walitsejat naisewõtmisele pidivad saatma. Sellepärast ilmusivad nemad kõil ühel päewal markgrahwi ette ning kõige ülem nende seast hakkas järgmiselt kõnelema:

„Armuline markgrahwi härra! Teie lahkus annab meile julgust oma mõtteid wabalt wäljaraäkida. Meie loodame, et Teie seda mitte pahaks ei pane, sest Teite arm ning isalil meel on meile küllalt tuttavad. Meie piame endid õnnelikuks, ühest nii armsast härrast walitsetud ja kaitsetud saada. Meie saatsime endid aga weel palju õnnelikumaks pidama, kui meie Teite markgrahwilist armu igaweste eneste juures wõiksime hoida. Nüid teame meie, et see mitte wõimalik pole. Kõige ligem aga oleks, kui meie Teite abielulist pärandajat armastuses teenida ja temale allahetlikud tohiksime olla. Meie walitseja on nüid küll alles aastate poolest noor ja jõuu poolest tugew; ta teab aga, et järeltulewad aastad seda jõuudu ära jaawad neelama. Sellepärast on meie alandlik palwe, et Teie arm nõuks wõtaks abielusse heitmise läbi soowitud pärandajas edasi elada ja oma maad edasi walitseda. Saab meie soowimine kuulnud ja meie armulikult lästu antud, siis tahame

ühe preili wälljaotsida, kes iluduse ja woorus-
lise wiiside poolest meie härrale kõige rohkem
sarnane saab olema."

Nende sõnade peale jäi grahw tüüts ajaks
wait ja mõtles asja järele. Nii raske kui see
temale oli, siis mõttis teda wiimaks ometi
armastus alamate wastu ja ta mõttis nõuaks,
nende soowimist täita. Tema rääkis siis nende
wastu: „Minu armsad sõbrad! Teie alandlik
palwe sunnib mind teie tahtmisele järele andma
ja tegema, mis mulle ialgi mõttesse pole tulnud.
Sest mina olin alatiseks ettewõtnud, oma waba-
dust täieste alles hoida, mis abieluseisuses küll
waewalt hoitud saab: nüüd aga heidan ma enmast
priiist meelest oma alamate tahtmise alla, et nad
sellest tunneksiwad, et ma neid armastan ning
neile iäks tahän olla. Siiski tänan ma teid
felle pakkumise eest, et minule abitaasat tahate
otsida, kes minu wääriline piab olema. Seda
waewa tahän ma iseenele peale wõtta ja
loodan siin kõigekõrgema abi peale, felle käes
abielu õnn seisab. Tema saab mulle naist juha-
tama, kes minu õnne ja rahu mitte ei takista
ning ka teie soowi minu sugu walitsemise kohta
täitma saab. Ühte aga piate minule tõutama
ja seda tõutust pidama: et teie seda, feda ma
enelele abitaasaks walin, kui oma markgrahwi
prouat ja walitsejannat auustate ning temale
allahetlikud olete. Si pia ühtegi teie seas olema,
kes minu walimise üle nuriseks, waid feda, kes

minu abikaasaks saab, piate teie, nagu mõnda Rooma riigi würsti tütar, auustama ja oma käsuaandjaks prouaks tunnistama."

Selle grahwliku kostuse üle rõdemustasiwad kõik kokkukogunud alamad ja oliwad walmis oma isanda soowimist täitma. Nemad tõutasiwad sellepärast pühaliku wandega, walitawa proua sõna kuulda ega milgil kombel tema üle nuriseda. Siis lahkusiwad nad markgrahwist ja ootasiwad igatsusega, misjuguist preilit nende walitseja oma pruudiks piaks walima.

Grahw aga saatis mitu päewa sügawas järelemõtlemises mööda, keda ta naiseks piaks wõtma. Wiimaks wõttis tema nõuaks alamast jugust tüdrukut kosida, kes kõikis tema tahtmise järele saaks tegema. Kui mõned nädalad mööda oliwad läinud ja tema oma otsuses kindlaks saanud, käskis ta oma majaülemat, kõik ligidase pulma tarwis walmis teha. Weel ei teadnud keegi, misjugune neiu tema pruut pidi olema.

Wähe ajal sai kõik würstlikul wiisil ettevalmistatud ja palju kõrgeid külalisi kutsutud. Grahw tellis kulbseid sõrmuseid ja kõrwarõngaid, mis ta ühe teise tüdruku järele, kes tema pruudiga ühesuurdune oli, mõeta laskis. Kui nüüd määratud päew kätte jõuudis ja kutsutud külalised hulgana kokku tuliwad, siis ei puudunud keegi muu kui ainult markgrahwlik pruut. Seal tõuustis suur imestus kõigi piduliste seas ja lastwas koguni kahtlus, kas ehk terve pulma-

piduga pilkawat nalja polnud tehtud. Lõuna-
 söömaaeg oli tulnud; tuad ja lauad olivad
 ilustatud, piduroad walmis. Wiimaks nägiwad
 külalised tarwis olema grahw käest küsida,
 mikspärast nad siis dieeti pulma olivad kutsutud.
 Tema andis neile wastuseks, et nad mureta
 piakšiwad olema; pruut olewat juba tee peal;
 kõik seadku endid walmis, et temale wastu
 minna ja teda sündliku auuga wastuwõtta.
 Mõnda kogusiwad siis kõik kutsutud härrad ja
 prouad kofku ning läksiwad üheskoos lossist
 wälja. Nende ees ratsutas margrahw pulma-
 riides, tema kõrwal sõitsiwad mõne ritteriproua
 tõllad, kes pruudi riideid ja muid naisterahwa
 ehteid wiisiwad. Pulmarong oli sell wiisil lähe-
 masse külasse jõudnud, ja keegi ei teadnud, kuhu
 ta edasi pidi minema. Ühtlasi lagunes jutt
 külaliste seas laiale, et siin see koht olewat,
 kus grahw enesele pruuti saawat walima, ja
 ehk küll keegi aru ei suutnud saada, mill wiisil
 see sündima piaks, siis olivad ometi külätüdru-
 kud, kelle kõrwa see muistejutt niisamati oli
 tunginud, uudishimuliselt kofkukogunud ja oota-
 siwad margrahwi pruudi walimist.

Selles külas, kus ainult mõned waesed talu-
 pojad elasiwad, oli kõige waesem üks Janikula
 nimeline talupoeg. Sellel oli üksainus tütar
 nimega Griseldis; niiwäga waene kui see oli,
 niiwäga ilus oli tema teha poolest, woorusline
 kombede poolest ja rohke loomuannetega ehitatud.

Tema hoidis oma isa lammaid ja saatis suurema osa aega wäljal mööda, siiski teetis ta kõik toidud oma kodakondsetele ja ketras alati pooleni ööni. Oma wanemate wastu oli ta igas asjas sõnakuulelik. Seda taluneiu oli margrahw mööda ratsutades mitu korda näinud ja tema kombeid küllalt tähele pannud. Tuba ammugi kandis ta tema wastu õiglasi armastusi südames ja oli nõuiks wõtnud ennast temaga kihlata.

Sell ajal kui pulmapidulised külasse tuliwad, oli Griseldis kaewul ja ruttas nüüd oma weekruusiga koju, et ühtlase teiste neiudega waadata, kust siis pruut pidi tulema. Kui ta aga oma tua lähidalle sai, astus grahw temale wastu ja küsis: „Griseldis, kus sinu isa on?“ Tüdruk kummardas sügawaste ja kostis suure auupakkumisega: „Ta on kodus, armuline härra.“ „Las ta minu juurde wäljajutulla,“ ütles grahw. Kui see oli sündinud, wõttis markgrahw talupoja käest kinni, wiis teda wähe kõrwale ja kõneles järgmiselt:

„Ma tean, minu armas Janikula, et sa waga ja õiglane mees oled ning minule kui oma härrale igas asjas sõnakuulelik saad olema; sellepärast küsin ma sinult: Kas sa tahad oma tüdart Griseldist minule abikaasaks anda ja mind wäimeheks wõtta?“ Hea wanamees jäi selle kõne üle üsna kangeks ja ei teadnud, mis ta mõtlema ehk ütlemä pidi. Alles siis, kui

grahw temalt uueste wastust nõudis, ütles ta wärisedes: „Armuline härra, ma ei leia ehmatuse pärast mingit kostust; aga sest et Teie minu härra olete, siis ei tohi mina teisiti tahta, kui mis Teie meele järele on. Kui Teil tõsine nõuu on, minu waest tüdart abitaasaks wõtta, siis olen mina liig wäeti, Teile sellepoolest wastu rääkima.“ Grahw kostis: „See! läheme siis kaheste teie tупpa. Ma pian sinu tütre tahtmist ka tundma õppima ja temalt mõne asja üle küsima.“

Seal jäiwad kõik pulmalised suures imetuses wälja seisma; aga grahw läks isaga tупpa, wõttis tütre käest kinni ja ütles: „Et see niheaste sinu isale kui minu meelepärast on, et sa minu naiseks saaksid, Griseldis, siis loodan ma, et sinule mitte wastumeelt ei saa olema, mind omale abitaasaks wõtta.“ Meiu ehmatas, nagu langeks taewas temale kaela ja käis maa temaga ringi. Aga grahw rääkis lahkest tema wastu: „Ara karda mitte, minu armas Griseldis, sest sina oled see, keda ma kõige ilma naisterahwaste seast enesele pruudiks olen walinud; kui sa sellega nõuus oled, siis tahan ma ennast täna weel sinuga kihlata.“

Griseldis kummardas alanduses ja kostis: „Armuline härra! Mina tunnen ennast nii suure auu kohta koguni tõlbmata olema; aga kui see Teie tõsine tahtmine ja Teie südame mõte on,

mind waest talutüdrufut oma teenriks wõtta, fits ei tohi ma oma härrale mitte wastu panna."

Sellepeale ütles grahw tõfise näuga: „Enne kui ma sind abikaasaks wõtan, küsin ma sinult, Griseldis, kas sa wabatahtliku südamega walmis oled, minule tõdilis sõnakuulelik olema, ei mingis asjas minu tahtmisele wastupanema; nõnda et sa tõid, mis ma sinule tegema saaksin, ilma hapu näuta ja ilma tareda sõnata lända tahaksid?"

„Armuline grahwi härra!" kostis tüdruk. „Kui minule see teenimata auu osaks saab, Teie abikaasaks olla, siis tõutan ma, et mina midagit ei tee ega mõtle, mis Teie südame wastu oleks. Teie tegemist ehk käsku ei pane ma ualgi pahaks, kui Teie mind ka surra käsiksite."

Need sõnad oliwad grahwile wäga meele järele ja ta ütles rõõmsaste: „Sest on küllalt, kui sa seda tahad teha, siis ei himusta ma sinult rohkem midagit!"

Sellega wõttis ta teda käefõrwa, wiis wäljas olejate juurde ja kõneles walju healega: „See neiu siin on minu pruut, see on teie armuline proua; auustage teda, armastage teda, ja niipalju kui teie minust lugu piate, niipalju pidage temast weel rohkem lugu."

Ja nüüd käs kis ta tellitud ritteriprouasid, et nad tüdrukul taluriided seljast ärawõtaksiwad ja teda toreda pruudiriietega ehitaksiwad,

et ta oma uue seisuse wääriliselt grahw'i majasse
wõiks minna. Prouad kogusiwad ringis tüdruku
ümber, et keegi näha ei wõinud, mis temaga
sündis. Kui ta nüüd tiireste grahw'iina sarna-
seks oli ehitatud, siis sai ta grahw'i juurde
wiidud ja tema pruudina tale ette seatud.
Markgrahw pistis temale walmis olewa sõrmuse
sõrme ja kihlas ennast temaga awalikult kõige
rahwa ees. Sellepeale laskis ta pruudi lumi-
walge hobuse selga tõsta ja wiis teda auu
ning rõemuga oma grahw'likku lossi. Rahwas
jooksis tarjakaauupa järele ning hüdis diskawalt:
„Elagu Griseldis!“ ühtlasi neiule õnne selleks
lootmata auuks soowides. Laulatus sai weel
sellisamal päewal lossis pühalikult toimetatud
ja pulmapidu kõige rõemuga ärapietud. Redagi
ei olnud, kes selle haruldase abielu üle ei oleks
imestanud, aga ta rõemustanud. Sest asi
näitas, nagu oleks Jumal seda abielu taewas
Sse seadnud ja waga Griseldisele nõnda iseäralist
armuannet maha saatnud. Tema oli nõnda
wiisaka kombedega, nii rohke tarkuse ja mõistu-
sega, niisuguse lahkusega ehitatud, et näitab,
nagu oleks ta mõnes ritteri lossis, aga mitte
talu hurtsikus kaswatud saanud. Ka elas abi-
elupaar niisuguses armastuses ja ühes meeles,
et kumbki ühe sõnaga teist ei pahandanud ning
mõlemad oma alamatele kõige ilusamat wooruse
ja wogaduse eeskuju andsivad.

Enne kui üks aasta lõpule jõudis, sünnitas Griseldis grahwi mõisniku sugust teenrite, oma isa ja terve maakonna rõemuks ilusa tütre. Minult tema abikaasa enesega näitis muudatus ettetulnud olema. Ta ei tunnistanud selle sündimise üle mingit iseäralist rõemu, waid palju enam paha meelt, nõnda et näitis, nagu oleks temale poeg palju armsam olnud kui tütar. Grahwi proua märkas küll, et härra tema wastu enam nõnda armuline ei näitnud olema, kui enne, siiski kannatas ta seda suure kannatuslega ja püüdis kahetordse lahkusuga tema meelt oma poole pöörda. Grahw ei lastnud aga ennast sellelabi mitte liigutada; ta mõtles palju enam oma tegevuse läbi naise truudust proovida. Kui laps ema rinnast wõerutatud oli, kutsus ta Griseldise üksi oma tuppa. Siin ei wõtnud ta teda mitte lahkestest wastu, waid hakkas tõsise sõnadega nõnda kõnelema:

„Sa tead, oh Griseldis, mis suguses seisuses ja enne elasid ja mill wiisil ja minu majasse oled tulnud. Minule oled ja nüüd küll armas ja meelejärele, aga minu suurtsugu sõbrad ei falli sind, et ja minule tütre sünnitasid, kuna ometi kõik palju enam poega oleksiwad soowinud. Ja isegi kui see poeg oleks olnud, siis ei oleks nad ometi temale sõnakuulelikud olnud, sellepärast et ta halwast talunaisterahwast sündinud on. Et ma nüüd hea meelega oma sõpradega ja alamatega rahus elada tahaksin, siis näen ma

ennast sunnitud olema enam nende kui oma enese arvamise järele toimetada ja seda teha, mis minu loomusele üsna vastu on. Siiski ei tahtnud ma ilma sinu teadmata midagit ette võtta, vaid sulle kõiki enne atvalbada. Ühtlasi küsin ma sinult, kas sull ikka veel see meel on, nagu meie abielu alustuses, kui sa mulle tõutasid, mitte midagit teha ega mõelda, mis minu tahtmise vastu oleks ja ei midagit pahaks panna, mis ma sind käskima ehk sinuga peale hakkama saaksin."

Grifeldis kostis:

"Sina oled minu armuline härra ja mina oma pisukesel tütreaga sinu meelevalda all; tee sellepärast meiega, mis sinu meelest hea on. Sinule ei võdi midagit meelt mööda olla, mis minule vastu meelt oleks, sest minul ei ole muud ühtegi ihaldada ega kardada muud midagit kautada, kui üksnes sind; mina olen sind nõnda sügavaste oma südame sisse võtnud, et sa millgi ajal, ka mitte surma läbi sealt välja ei saa kistud. Ennem võid kõik sündida, kui et minu meel sellepoolet muutuks."

Selle vastuse üle sai grahw seespidi nõnda liigutud, et tema süda ihu sees ümberpööris ja ta pisaraid waewalt tagasi hoida suutis. Siiski jäi ta väljaspidi koguni tõsiseks ning ütles walju sõnadega: „Kas sinul see vastus südamest tuleb, saame peagi näha!“ Nende sõnadega läks

ta oma teed ja ei lasknud oma sisemisest walust midagit märgata. Niikohi kutsus ta ühe oma kõige truuma teenri ja andis temale järgmist kõsku: „Mine minu abikaasa juurde ja nõua temalt pisukest tütrekest. Kui ta seda heaga ei taha anda, siis võta tema käest vägise. Ütle talle ilma kartuseta, et mina olen käskinud last ära võtta ning ärakuatata. Seal juures pane hoolega tähele, mis ta teeb ehk räägib ja kõnele mulle siis kõik ära.“

Teener ehmatas selle kõsu üle kangeste ja ütles liigutatud sõnadega:

„Oh härra, mis on siis see ilma süta lapsukene teinud, et Teie teda ära tahate hukata, ehk mis ka on tema ema efsinud, et teda nii raskete kurtwastada tahate? Halastage omegi selle ilma süta tallekse peale ja ärge walage kallist werd, mis Teie ise olete sünnitanud!“

Aga grahw sai wihaseks ja käskis teda kõsku täita. Nõnda läks siis teener grahwiina tuppa ning ütles:

„Armuline proua! Mina olen kahjuks Teile koguni halwa sõnumi tooja. Härra piab Teie üle väga wiwane olema, sest ta on mind käskinud Teie käest last ära võtta ja timuka kätte wiia, et ta ärakuatatud saaks. Mina olen küll Teie ja selle waese lapsukese eest palunud, aga selleläbi tema wiha weel suuremaks teinud. Andke sellepärast oma laps minu kätte!“

Kes poleks mitte ootanud, et Griseldis selle hirmja käsu üle waljuste häbaldama hakkab? Aga tema tegi otse selle wastu ning näitis sellel raskel filmapilgul oma meele üleloomulist tugevust. Sellepärast rääkis ta teendri wastu koguni ehmatamatalt: „See weifene taimene on meie härra omadus, tehku ta sellega, mis tema meelest hea on; wõta teda ja wii tema juurde; mina ei taha tema käsule vähematgi wastu panna.“

Sellepeale wõttis ta oma armsa tütrese kätkest, waatas teda natukene aega, andis temale dige südamelikult suud, tähendas teda püha ristitähga ja andis siis teenri kätte. Teener ei suutnud oma nuttu ka tagasi hoida, waid hakkas ilma süita lapsuse üle walusalt kaebama, nõnda et ema isegi pehmeks läks.

„Wii see armas inglifene ruttu ära, „mina annan teda ihu ja hingega Jumala hooleks, selle tahtmise järele temaga sündigu.“

Teener wiis siis lapsuse isa juurde ja jutustas korwapealt, kui priitahtlikult Griseldis lapse ära annud. Grahw ei imestanud mitte wähe selle üle ning pidi iseeneses tunnistama, et tema naine weel palju wooruslisem on, kui ta ise oli arwanud.

Siiski ei tahtnud ta mitte järele jätta, tema sõnakuulmist proowi peale panemast ja ettewõetud

asja edasi toimetamast. Temal polnud mõttesgi lapsele mingit wiga teha, ta tahtis aga teda kuskil salaja ülesse kaswatada lasta. Temal oli öde Itaalias Bologna hartsogi abikaasaks. Selle juurde mõtles ta last saata, et teda seal seisuse järele ülesse kaswatataks: sellepärast kaskis ta teda heaste mähtida, kätki sisse panna ja sellesama teenri läbi, kes teda ema käest ära oli toonud, de juure wiia. Lõppeks kirjutas tema öele kirja, milles asjalugu äraseletatud oli, last seijust mööda ülessekaswatada paluti, ühtlasi aga ka see palwe juurde lisati, et sellegile ei teatataks, misjuguse wanemate laps ta on.

Hartsogi proua wõttis oma wenna lapse teenri käest kõige parema tahtmisega wastu ja saatis grahwile tenri läbi teadust, et ta tema palwet karwa pealt tahab täita. Ja ta pidas ka oma tõdust: sest ta oli lapse wastu nagu lihane ema.

Selle wahel peal ei wõinud Griseldis mitte teada saada, kus tema tütrekene oli saanud wõi jäänud, sest peale grahwi enese ja teenri ei teadnud keegi sellest midagit; ta arwas sellepärast, et ilmajuita lapsukene surmatud on saanud. Nii ütlemata walu kui ta selle üle küll tundis, siis ei lastnud ta wäljaspidi ometi midagit marga. Abikaasa wastu oli ta alati lahke ning näitis tema wastu truud armastust ülesse, nagu poleks midagit paha ettetulnud. Grahw ei

jõuudnud küllalt imestada, kuidas tema oma lapse pärast walu nõnda maha juudab suruda. Ta hakkas Griseldise woorusest ikka enam lugu pidama ja teda iga päewaga enam armastama.

Keli aastat läksiwad mööda, siis sai grahwiina jällegi Sumalast õnnistatud ja sünnitas koguni ilusa poja, mille üle lapse wanemad, sõbrad ja alamad rõõmsad oliwad ning seda õnnelikku sündmust piduga pühitsesiwad. Iseäranis rõõmustas wana hea Janikula ja tema armas tütar Griseldis, kumbki ei kahlenud, et grahw nüüd abikaasat jäedawalt armastama hakkab. Nii oli aga otse selle wastu ja wagal grahwiinal tuli weel suuremat muret kanda kui ennemalt.

Kui laps kahe aastaseks saanud ja juba äratõderutud oli, ta igauks, kes teda nägi, tema iluduse üle rõõmu tundis, seal astus grahw, kes oma abikaasa meelt ikka weel proowi peale panna ja tema kannatust weel kangemine proowida tahtis, jällegi tema tuppa ja näitas seebord üsna lahke tema wastu olema; wiimaks aga rääkis ta kuriwa healega.

„Minu armas naine, mina uskusin, et meie nüüd rõõmuga ühes koos elada wõime ja alamad meie pojasele üle täielikku rõõmu tunnetasid. Rahjuks on nad aga nüüd weel rahutumad kui enne. Nemad hakkawad minule wastu ja ütlewad, et nemad talupoja Janikula lapselast

endale härraks ei tahta ega pärast minu surma tema sõna ei kuule. Nõnda sunnitwad nad mind seda tegema, mis minu meele vastu on. Et mina, niikaua kui laps elab, nendest mitte rahu ei saa, siis pian ma ilmasüita werd äravalamata ja teda salaja äravõtata lastma. Ma tahtsin sulle seda aga enne ütelda, et sa pärast mitte liig suurt valu ei tunne.“

Sellest raskest löögist oleks grahwiina süda surmatwalt trehvatud pidanud saama. Tema ei awaldanud aga vähematgi kurbdust, waid ütles kookumata meelega grahwi vastu:

„Minu härra! Mina olen Teile ütelnud ja lordan weelgi, et mina teistele ei tahta ega tahta ei wõi, kui Teile, minu härra, mind käsite; sest nagu Teile palleesse tulles minu halwad riided seljast äravõdetud ja grahwilikud riided selga saiwad pandud, nõnda olen ma ka oma tahtmise maha jätnud ja Teile tahtmist omaks wõtnud. Mis Teile sellepärast minu ja minu pojakesega teha mõtlete, seda wõite ilma talistamata wabalt lorda saata, sest mina ei saa Teile mitte vähematgi wasturääkima.“

Grahw ei wõinud oma abikaasa kindla meele üle küllalt imestada, ei suutnud ka südame kurbduse pärast ühte sõnagi enam kõnelda, waid läks koguni liigutatult tema juurest ära ja wallas ükshinda olles libedaid taastundmuse pisaraid. Et aga oma abikaasa kõrget woorust

Õdigi naistele eeskujuks päewa ette tuua, wõttis ta nõuks oma mõtet teusks teha. Teener sai kutsutud ja jälle grahwiina juurde saadetud, tema käest last ärawõtma. Seeford aga täitis see palju fergema südamega käsku, sest ta teadis ju, et lapsele mingit paha ei sünni. Ta läks grahwiina juurde sisse ja ütles:

„Armuline proua, Teie saate kahtlematalt juba teadma, mikspärast ma Teie juurde tulen; see on meie härra tahtmine, et noor härrafene hukatud piab saama. Sellepärast piate teda minule hea tahtmisega andma, et ma teda selle kätte annan, kelle kätte ma kuue aasta eest ka preilikese andsin. Mina palun aga, et Teie selle üle mitte üleliiga ei kurwasta ega minule minu nõuudmist pahaks ei pane, sest minu härra saab sunnitud seda tegu oma tahtmist wastu tegema ja mina pian õidiks truuste tema sõna kuulma.“

Waga grahwiina astus sõna lausumatakt kätti juurde, wõttis armja pojakese sülle, silmitses teda natukene aega, jurus teda südant wastu, andis temale mitu korda suud, tähendas teda püha risti tähega; siis andis ta teda teenri kätte ning ütles:

„Wõta see süita lapsukene ja wii teda tema isa juurde. Ma loodan, tema isalik süda saab lapse üle halastust tundma ja ehk wahendikku

leidma, kudas teba surma eest kaitsta. Si wõdi see aga mitte olla, siis õhwerdan ma ka seda warandust Jumalale, kelle armust ma teda olen saanud.“

Kurwa südamega wõttis teener lapse wastu, ja kui ta tuast wäljas oli, hakkas tema libedaste nutma. Nõnda tuli tema nuttes ning õhtades härra juurde ja jutustas temale, kui kindla meelega proua last äraandes oli olnud. Grahw kuulab seda juure imestusega ja suutis waewalt haledat meelt warjata. Dmetegi, et ta tema woorust teadawaks tahtis teha, siis lõi ta oma südame uueste kõwaks; ta suuteles oma pojalest isaliku armastusega ja käskis siis teenrit teda heaste hoitult Bolognasse õe juurde wiia.

Sellele kirjutas tema uue kirja, milles ta seda põhjust teatas, mikspärast ta oma naise käest mõlemad lapsed ära oli wõtnud; ta palus tungiwalt õde, et ta neid nõnda kaswataks, nagu grahwi lastele kõlbab. Õde täitis ka truuste tema soowi, siisli imestas tema sagedaste iseeneses, mis wend küll nende lastega edespidi piaks mõtlema teha.

Grahw aga kõneles nüüd naisele sagedaste tema kahest armsast lapsest; ometi ei kuulnud ta tema rinnust ühte ainustgi õhkamist ega näinud tema kurba nägu. Kui aga grahw lapsti kahetsema hakkas, siis kahetses proua ka ühes;

ja nõnda kõitis: tubas härra ennast pidas, nõnda ka proua.

Grahwil tuli aga weel suurem himu teda pikemalt proovi peale panna. Sellepärast hakkas ta ennast väljaspidi nõnda näitama, nagu oleks ta temast tüdinud ja nagu tahetsiks ta wäga, et ta waesti talupoja tüdrukut abikaasaks on wõtnud; seda ei teinud ta mitte salaja, waid atwalikult, et igaüks sellest hõlpsaste aru wõis saada. Nõnda lagunes siis peagi jutt terwes markgrahwkonnas laiali, nagu tahaks grahw ennast oma naisest lahutada ja teist wõtta, kes seisuse ning rikkuse poolest tema sarnane on. Siht rahwa seas tõusis aga suur nurin nende kahe kadunud lapse pärast, kellest keegi ei teadnud, kuhu nad saanud ehk kes neid ära wiinud. Kõige suurem tahtlus langes grahwi enese peale, nagu oleks ta lapsed wägivaldselt ema käest ära wõtnud, sest et neid seaduslisteks pärijateks ei tahtnud tunnistada. See jutt ei wõinud grahwiina eest warjule jäeda; palju enam sai temale kõik karwapealt ära jutustatud. Tema aga ei lastnud ennast selleläbi eksitada, waid kannatas kõik rahuliste Jumala hoolets andes.

Kui see kõik waga grahwiina rahulist meelt rikkuda ei jõudnud, mõtles grahw uue kawaluse wällja. Ta lastis jutu wällja teha, nagu tahaks ta saadikut Rooma saata ja paawsti paluda lasta, et see tähtja pöbjuste pärast ja

alamate waigistuseks temale luba annaks endisest naisest lahkuda ja uut wõtta, kes tema seisuse wääriline oleks. Selle luulejutu edenduseks saatisgi ta ühe ülema teenri wällja: muidugi mitte Rooma, waid kuhugi mujale. Weerand aasta pärast tuli see tagasi ja kõneles igauhele, et tema läbi grahwile soowitud luba kätte olewat saanud. See sai ta peagi terwel maal teadawaks ning sünnitas palju kõnet suurte härrade ja lihtrahwa seas. Ka waga Grifeldisele tuli see kõrwu. Tema ohlas küll selle üle oma südame põhjast, aga andis ennast peagi Jumala tahtmise hooleks. Sellegipärast ootas ta hirmuga, mis markgrahw temaga tegema saaks.

Pea sellejärele kutsus grahw suurtsugu härrad enese juurde, tegi neile pidusöömaaja ning kõneles söögilauas, et tema Roomast luba olewat saanud oma abikaasa ära ajada ja teist wõtta; ta olewat neid sellepärast kutsuda lastnud, et nad seda ärasaatmist pealt waataksiwad. Kõrgefeisuselised härrad oliwad sellega rahul, sellepärast käskis grahw mõnda teenrit oma abikaasale seda teatada ja teda kofkutunud härrade ette tuua. Waene Grifeldis sai selle sõnumi üle wäga kurbwastatud ja ohlas sügawaste. Aga wäljaspidi ei lastnud ta mingit kurbtuse märki aimata, waid näitas suurt meelekindlust. Kui ta nüüd saali sai wiidud ja häbelikult härrade kogu ees seisis, kõneles grahw Waltheri järgmiselt tema wastu:

„Minu armas Griseldis! Mina olen süüa-
saadid sinu truud armastust minu vastu küllalt
tunda saanud ja olen sind nagu oma tõsist abi-
kaasat armastanud. Siiski pian mina oma
armastust sinust ära ja ühe teise poole pöörama.
Sellets sunnivad mind need minu sõbrad ja
alamad, seda luba annab mulle paatust ise.
Nemad tahavad, sest et sa mitte minu sarnane
ei ole, siis pidawat ma sinu ära saatma ja sinu
asemelle ühe teise, minule kohalise abikaasa võtma,
et minu grahwõlond pärast minu surma seadus-
listest pärijatest walitsetud võiks saada. Mina
olen sinule seda sellepärast nende kõrgeseisufeliste
härrade juuresolekul ütelda tahtnud ja kuulutan
sulle sellega meie süüasaatist abielu seisu ülesse.
Nõnda piad sa siis weel sellamal tunnil minu
markgrahwlikust loõsist ära minema ja mitte
rohkem enesega ära wiima, kui sa minule ühes
oled toonud.“

Need sõnad olivad walgulööf, mis ka kõige
tugewamat naist oleks pidanud mahalööma. Mis
arwate teie nüüd, mis kannatlik Griseldis grahwile
selle kõne peale kostis ja kudas ta ennast wäljas-
pidi kõrge härrade ees näitis? Tema näust pol-
nud mingit segadust näha; waid ta rääkis aland-
liku sõnadega nõnda:

„Armuline härra! Mina olen ikka tunnud,
et Teie kõrguse ja minu madaluse wahel mingit
sarnadust ei wõdi olla, sellepärast olen ma ennast

ikka Teie alandlikuks teendriks pidanud. Ja ehk Teie küll mind selles grahwilikkus majas prouaks olete teinud, siiski tunnistan ma Jumala ees, et ma kõik selle aja omas mõttes kui ümar-daja olen olnud. Sellepärast ütlen ma Teile tänu selle suure auu eest, mis mulle siin majas osaks on saanud. Ma olen walmis, rahulise südamega oma isa waesesse majasse tagasi minema ja enese wanaduse päiwi seal mööda saatma, kus ma oma nooruse-ia ära olen elanud. Ühtlasi pian ma ennast nagu õnnelikuks, auusaks lest-naiseks, sest et ma hulk aega wäärt arwatud olen saanud, nii kõrge grahwi kaasa olla. Teie tulewase abikaasale tahan ma südamest hea meelega ruumi teha, ja soowin, et minu härra sellega suuremas rahulolennises elaks, kui ta minuga on elanud. Kui Teie aga käsitate, et ma mitte rohkem enesega wälja ei pia wiima kui mis ma ühes olen toonud, siis mõistan mina, et ma muud ühes ei pia wiima, kui oma truudust ja paljast ihu. Kui see Teie käsitiw tahtmine on, siis olen ma walmis selle järele tegema ja kõik, mis mull on, Teile mahajätma."

Nende sõnade järele wõttis ta oma kallid riided ühe-teise järele seljast ära, niisamati kõik ehted. Wiimaks tõmbas ta ka laulatuse sõrmuse sõrmest, andis ühes teiste kalli asjadega grahwi kätte ja ütles: „Alasti olen ma oma isa majast tulnud, alasti tahan ka jälle sinna tagasi minna. Seda üksnes palun ma, et selle särgi minule

ihukatels jätaksite, mis Teie lapsi on sünnitanud, et ma auu sees wõiksin siit ära minna.

See kurblik nähtus kiskus kõigil juuresolejatel pisarad filmist wälja; ka grahwi kõwa südant liigutas ta niiwäga, et ta woolatwa pisarate pärast sõnagi temaga rääkida ei wõinud ega kaastundmuse pärast niisuguses kehwas järjes tema pealegi ei suutnud waadata. Siiski hoidis ta ennast wäekaupa tagasi, et temale mingid halastust ei näitnud, waid teda niisuguses ülikonnas enese juurest ära lastis minna. Kõik juuresolijad imestasiwad selle südame kõwaduse üle ja sõimasiwad markgrahwi omas mõttes wägiwälsfeks piinajaks. Proua üle tundsiwad nad aga suurt haledust. Nemad ei suutnudwad seda näitemängu pikemalt pealtwaadata, waid läksiwad grahwi lossist nutuse filmadega ära.

Nõnda läks waene Griseldis peaaegu üsna halasti, palja jalu ning palja peaga lossiwärawast wälja ning kõik lossi pere leinates ja nuttes tema järele; sest kõigile oli tema oma alandliku meele ja wooruse pärast armas, ja sellepärast ei wõinud nad endid mitte trööstida, et nad nii armurikka proua ja truu maaema pidiwad kautama. Ja nüüd ei suutnud Griseldis, kes oma enese õnnetuse pärast iialgi ei kurwastanud, kaastundmusest omaksete wastu mitte

nuttu tagasi hoida. Tema isa ja kõik külanaabred saidad ka seda wiletsust peagi teada ja läksiwad temale waljuste kaebades wastu. Kurwastatud Janikula langes oma tütrele kaela ümber ning ei wõinud nutu pärast ühte sõnagi kõnelda; tema aga, kui oma enese walu üle wõitu oli saanud, ütles lahkest:

Ara kurwasta niwaga minu õnnetuse pärast, isa! Ara unusta, et see kõik ilma Jumala iseäralise saatmiseta ei wõi olla sündinud."

Wanamees aga kõneles:

"Kudas ei piaks minu süda mitte kurwastuse pärast lõhkema, kui ma sinu wiletsat oletut näen ja tean, et ja ilma enese süita selle sisse oled sattunud! Oh kui wõls on grahwil armastus, kes sind ainult sellepärast abikaasaks wõttis, et sind kurwastada! Minule pole see abielu ialgi meele järele olnud! Ilka olen ma seda kartnud, mida nüüd omaks sügawaks kurwastuseks nägema pian. Siiski, minu armas tütar, tahame rõõmustelleda, et meie seda juurt põlgamist mitte oma halwa tegude, waid ainult waeisuse ja alatu seisuse pärast piame kannatama!"

Nõnda wiis wana isa äratõugatud grahwil kaasa ja oma tütre enese halwa urtsikusse. Seal tegi ta ühe kapi lahti, kus need riided, mis Griseldijel kihluse päewal selgas oliwad olnud, sees oliwad; need wõttis ta wälja ning käskis tütre jälle endise seisuse järele ennast riidesse panna.

Nüid elas Griselbis jälle oma isa juures kannatuses ja alanduses; ühegi sõnaga ei tõstnud ta grahw ega oma enese õnnetuse üle kaebtust. Grahw aga oli nüid oma armastatud naist juba küllalt proovinud ja ei suutnud tema eemal olekut kauemine äratanda. Tema saatis sellepärast ühe teenri selle sõnumiga Bolognasse oma demehje juurde, et ta abikaasaga tema juurde Bimondisse tuleks ja tema lapsed tagasi tooks. Sellewahel laskis ta jutu wälja teha, nagu oleks tema uus pruut juba teel ja laskis ka uueks pulmaks juba ettewalmistada. Pulmalised oliwad ka juba kutsutud ja päew enne seda, kui grahw demees Bolognast sinna jõudis, lossi lõtku kogunud.

Nüid laskis grahw Walthor oma endise naise Griseldise külast kutsuda, ja kui see tuli, ütles ta temale:

Griselbis! Teia, et minu pruut homme juba siia jõuab ja et mina temaga niikohi pulmi tahan hakata pidama. Keegi ei tunne minu maja nii heaste kui sina; puhasta sellepärast minu loss ära ja ehita tema wälja; walmista ka kõik, mis kõrge külaliste wastuwõtmiseks tarwis on!"

Griselbis kummardas oma endise abikaasa ette ja ütles:

"Hea meelega, armuline härra, tahan ma seda teha; mina pian seda iseäraliseks auuks, et Teid teenida tohin; jah, nõnda kaua kui ma

elan, ei saa mina mitte mahajätma Teid teenimast; sest nende hulga heategude pärast, mis ma Teitelt olen saanud, tunnen ma ennast selleks kohustatud olema."

Kui tema seda oli rääkinud, napsas ta lüua peusse, pühkis terve losfi ülevalt kuni alla ära, kohendas woodid, ehitas tuad ja näitas kõikis kui truu ning usin teenija olema.

Teise päewa pealeõunal jõudis härtsog oma proua ja arwatud uue pruudiga Bolognaft sinna. Markgrahw Walther ratsutas neile kõige kutsutud külalistega pidulikult wasiu. Nemad teretastwad üht-teist suure rõemuga: igamees soowis uue pruudile õnne. See oli väga ilusa taha ja wiisaka komebega preili, aga aastate poolest koguni noor ning liikmete ehituse poolest üsna õrn; sest ta oli waewalt katsteistkümmend aastat wana ja näitas abielusse heitmiseks alles liig noor olema. Siiski, et ta grahwile meeldis, siis pidi ta ka kõigi külalistele meele järele olema ning sai nendest kui grahwile pruut kiidetud ning auustatud, suure toredusega losfi saadetud ja kõigist selle elanikkudest rõemuga terwitatud. Iga teener ja ümardaja pidi ligi astuma ja oma tulewase kästijale õnne soowima. Sest et Grisfeldis alles lossis oli, siis tuli ka tema juurde, kõige wiimaseks kõikidest, heitis oma talupoja riietes alandlikult põlwili, andis pruudi kaele suud ja soowis temale tulewaseks abieluks õnne ning õnnistust. Sellepeale istusi-

wad külalised lauuda. Griseldis aga astus ümardajate ritta tagasi ja oli toitude ümber-
tandmisega hooligste tegetw.

Raua imestas grahw oma abikaasa arusaamata alandliku ja kannatliku meele üle. Siis wõttis ta nõuiks, tema wiletsusele lõpetust teha ning teda pika kurbtuse järele täieste rõemustada. Kui ta nüüd hoolika Marta kombel sinna ja tänna jooksis, hüidis grahw teda oma juurde ja ütles:

„Griseldis, mis sa arwad minu uuest pruudist; kas ta ei ole ilus ja auuline küllalt?“

„Sah muidugi,“ kostis see, „mina arwan, ilusamat ja wiisakamat ei wõi enam leidagi. Sellepärast soowin ma Teile kõigest südamest kõige paremat täekäitu, loodan ka, et selle preili lugu nõnda pahaste ei lähe, nagu ta Teile esimesel pruudil läis. Sest see oli liig talupoeglik; preili on aga wäga õrn ja suurtsugu wereline. Sellepärast ei saa temale küll seda häda tulema, et teda ükskord enestest jälle ära tõukate.“

Nüüd ei suutnud grahw ennast enam kaue-
mine pidada ja ütles:

„Waata seda minu pruuti diete heaste, Griseldis, ja tuleta meelde, kas sa teda ei tunne!“

Griseldis ajas filmad pärani ja wahtis preilit tüki aega, ei suutnud teda ometi mälestada. Siis ütles grahw:

„Griseldis, kas sa oma tüdart enam ei

tunne, keda ja mulle kaheteistkümnne aasta eest
fünnitasid?"

Selle kõne üle lohmetas Griseldis ja ei
teadnud, mis ta selle üle pidi mõtlema. Kui
ta laua imestuses seisis, rääkis grahw edasi:

„Minu südamest armastatud Griseldis!
Kõrgu ehmatagu see minu kõne sind; sest see
mõeldud pruut on minu ja minu tütar ning
see noor härra minu ja minu armastatud poeg
sina aga oled minu ainuke wälljawatitud ja armas
abikaasa, peale kelle mull kedagi teist pole olnud
ega ka saada ei himustagi.“

Nende sõnadega tõuuis ta lauast ülesse,
langes esitaks Griseldise ja siis oma mõlemi
lapsela kaela ümber ning suutelles igauhte
filmapisaraid walades. Griseldis aga minestas
rõdemupärast ära. Kui ta jälle meelemärfusele
tuli, siis langes ta esitaks tütre, pärast pojakese
kaela ümber ning rääkis rõdemupisaraid walades
„Nüüd tahan ma hea meelega surra, sest et ma
oma armsaid lapsi jälle elawalt olen näinud!
Kiidetud olgu jumalik arm, mis mulle Teid,
keda ma ammugi nagu surnuid nutsin, terweks
on hoidnud ja nüüd rõdemus tagasi toonud.“

Kuni tema lapsi kaelustas, oli grahw tema
paremad riided sinna lastnud tuua. Rittersi
prouad läksiwad, nagu üksford külas, jälle
ringis tema ümber, kiskufiwad temal talupoja
reided seljast maha ning paniwad ta toredaste
riidesse. Nõnda astus ta, nagu üksford rin-

gist wälja, närtsimata iluga ehitatult, ja sai prouadest grahw juurde wiidud. Pulmalised seisiwad mõlemate ümber; grahw Walthar aga hoidis oma abikaasat käelõrwal ja rääkis kõige juures olijate ees pühalikult:

„Minu armas Griselbis! Mina tunnistan siin Jumala ja kõigi juures olijate ees, et see, mis ma Teiega ette võtsin, mitte kurjast tahtmiseft pole sündinud, waid heast mõttest, et Teie suurt kannatust proowida ja Teie kõrget woorust ilma teadawaks teha. Müid aga olen ma Teiest enam wagadust leidnud, kui ma arwata wõisin; ja ma usun, et Teie sarnast terwelt maalt leida ei wõiks. Sellepärast ei taha ma Teid siitsaadik mitte enam proowi peale panna, waid Teile truuiks abikaasaks ning alandlikuks teenriks jääda. Teie armsad lapsed, teha ma Teilt mõneks ajaks ära wõtsin, annan mina Teile heaste kaswatatult jälle kätte, et nende üle täielikku rõemu wõiksite tunda. Et aga kõik pulmapiduks walmis on, siis himustan ma ennast Teiega uueste kihlata ja igawese armastuse sideme läbi kogu kõita. — Teie kannatlik meel jäegu kõikiidele naistele õpetuseks!”

Nende sõnadega pistis ta temale kihlasõr-
muse jälle sõrme ja tõutas tale uueste abielu-
list truudust. Preester õnnistas abielupaari,
kõik juures olejad sootwisitwad neile õnne ja oli-
wad weel rõõmsamad kui esimeses pulmas.

Grahw lastis ka wana Janikula külalt
kutsuda, temale nagu oma äiale toredad riided
selga panna ja teda sellest tunnist saadil
oma grahwlikkus loosis elada; ta wiis teda
sõomalaua juurde ning auustas nagu oma lihast
isa. Tütrel mis Griseldis temale oli sünnitanud
pani ta ühe tähtsa grahwile mehele. Tema ise
elas oma abikaasaga juures armastuses ja ühes
meeles weel palju aastaid ning jättis terve
waranduse ilusa mõisade ja waldadega pojale
päranduseks.

Nõnda lõpeb kannatliku Griseldise lugu.
Piaks meie aegsed naised ometi pisutgi Grisel-
dise kannatlikust meelest omale omandama, siis
oleksiwad kõik abielud õnnelikumad!

